

Změny v realizaci studijního programu Východoevropská studia na Ústavu východoevropských studií (ÚVES)

K 1. 10. 2023 dojde na základě organizační změny ke změnám v realizaci některých studijních programů na Ústavu východoevropských studií FF UK. Tuto organizační změnu je třeba vnímat v kontextu celkové situace FF UK (mj. viz zprávu z 20. 7. 2023). Na jednu stranu se, tak jako jiné univerzitní a vědecké instituce, pohybujeme ve složitých podmínkách podfinancovaného sektoru (jak dokládají opakované výroky a jednání vysokoškolských reprezentací v čele s Českou konferencí rektorů v posledním roce). Na druhou stranu FF UK zároveň dlouhodobě čelí nutnosti reflektovat slabá místa či případné neefektivní způsoby svého fungování a inovovat je – tato nutnost plyne mimo jiné z povinnosti dobrého hospodaření s veřejnými prostředky. Proto dochází k reflexi počtu studujících, odvedených závěrečných prací, vědeckých výsledků, získaných projektů na jednotlivých pracovištích apod. V rámci této reflexe pak může vedení příslušných pracovišť i fakulty také přehodnotit počet vyučujících, jichž je potřeba k řádnému zajištění studijních programů. Tato situace nastává právě i v Ústavu východoevropských studií (ÚVES). Následující vyjádření má za cíl uceleně představit důvody a okolnosti těchto změn, a zároveň vyvrátit nejvážnější omyly, které se v diskusích o tomto kroku v univerzitním a veřejném prostoru objevují.

Analýza fungování studijních programů na ÚVES ukázala, že specializace litevština a lotyšština nemají v rámci studijního programu Východoevropská studia v posledních osmi letech prakticky žádné studenty. Zejména u specializace litevština ze studentů nastoupivších od roku 2015 nikdo studium úspěšně neabsolvoval; ve specializaci lotyšština sice zájem studentů existoval, nicméně velmi malý, a tím pádem finančně i systémově neudržitelný. V návaznosti na tyto skutečnosti se vedení FF UK a ÚVES dohodly, že od akademického roku 2024/2025 nebude u studijního programu Východoevropská studia vyhlašováno přijímací řízení do těchto specializací.

Prioritou vedení FF UK je nicméně udržet i v těchto případech výuku jazyka a kultury daných zemí či oblastí, neboť tak můžeme pro mnohé obory FF UK, jako je například historie, lingvistika či politologie, umožnit studentům a absolventům rozšířit si zaměření a uchovat možnosti studia ve velmi specializovaných oblastech. Vzhledem k tomu, že uvedené dvě specializace Východoevropských studií dlouhodobě nepřitahují zájem studentů ve formě standardního studia, do budoucna budou

tyto jazyky a kultura těchto zemí na FF UK realizovány dvěma způsoby: tak jako dosud jako druhý areálový jazyk (jazyk B) v rámci stávající platné akreditace. Zároveň pro ně bude připraven k akreditaci model tzv. jazykových mikrocertifikátů zakončených „malým diplomem“, tedy dokladem o absolvovaném modulu oficiálně uznávaným všemi zaměstnavateli v rámci Evropské unie.

Mikrocertifikáty jsou již zavedeným systémem vzdělávání na některých amerických či evropských univerzitách. Univerzita Karlova je zapojena do přípravy národní metodiky pro mikrocertifikáty. Vedení FF UK ve spolupráci s pracovní skupinou zaměřenou na budoucnost realizace malých oborů na FF UK na tomto základě vypracovala v průběhu minulého roku model jazykových mikrocertifikátů, který byl v květnu 2023 kladně projednán studijní komisí FF UK. V září a říjnu 2023 bude tento model představen Akademickému senátu FF UK a vedoucím základních součástí, s důrazem na základní součásti realizující malé obory. Některé základní součásti a jazykové specializace však již nyní podle tohoto modelu proaktivně připravují pilotní realizace jazykových mikrocertifikátů.

Vedení fakulty spatřuje v mikrocertifikátech potenciál pro personalizaci vzdělávacích drah jednotlivých studentů fakulty a Univerzity Karlovy, a zároveň naději pro budoucí rozvoj mnohých specializací, jež byly dosud realizovány v rámci tradičních studijních programů, avšak dlouhodobě čelí například nedostatku uchazečů a studujících a/nebo kvalifikačním problémům ohrožujícím akreditaci. O akreditace prvních kurzů, po jejichž úspěšném absolvování budou moci studenti obdržet mikrocertifikát, bude po finalizaci univerzitního akreditačního procesu pro mikrocertifikáty fakulta žádat během akademického roku 2023/2024, s cílem otevřít první moduly jazykových mikrocertifikátů, včetně litevštiny a lotyštiny, v roce 2024/2025. V případě litevštiny byla složitá situace specializace litevština a možný přechod na mikrocertifikáty opakovaně projednávány s litevským

velvyslanectvím, které podporuje výuku litevského jazyka a kultury na FF UK i finančně. Po projednání s nadřazenými orgány litevské velvyslanectví toto směřování specializace litevština jednoznačně podporuje.

Důsledkem této změny v realizaci studijního programu Východoevropská studia je zrušení jednoho pracovního místa. Po důkladném zvážení nejrůznějších možností došlo k předání výpovědi doc. Lemeškinovi, jehož výuková činnost byla v posledních letech navázána především na specializaci litevština. ÚVES i vedení FF UK oceňují vědeckou činnost doc. Lemeškina, a proto mu byla nabídnuta možnost působit dále na FF UK jako vědecký pracovník s možností rozvíjet svůj výzkum externími projektovými prostředky; této možnosti doc. Lemeškin nevyužil. Tato změna nebude mít dopad na zajištění výuky ve specializaci litevština pro dostudování stávajících studujících.

Ve stejnou dobu došlo v Ústavu východoevropských studií ke zrušení jednoho pracovního místa pro nadbytečnost ve specializaci rusistika. Tato změna nijak nesouvisí se změnami v koncepci výuky malých oborů na ÚVES ani na FF UK, vychází z analýzy fungování základní součásti z konce roku 2021. Důvodem byla nadbytečnost jedné filologické rusistické pozice, prokázaná analýzou pracovních povinností na ÚVES. Zároveň došlo k posílení výukové spolupráce v oblasti rusistika s jiným pracovištěm na FF UK, takže ani tato změna nebude mít žádný dopad na realizaci stávajících akreditací. V důsledku zrušení této pracovní pozice byla dána výpověď dr. Janě Kitzlerové. O tom, že tato skutečnost může nastat, byla dr. Kitzlerová vedením fakulty informována již v únoru 2023, a opakovaně jí byla nabízena dohoda, kterou nevyužila.

V diskusích o těchto změnách se objevují silné spekulace naznačující, že v důsledku uvedení nového cizojazyčného studijního programu Ruská studia (Studijní program Borise Němcova) je plánováno utlumování a následné zrušení studijního programu Východoevropská studia, nebo dokonce sloučení obou

studijních programů. Tyto spekulace jsou bezpředmětné. Program Východoevropská studia je již tradičním studijním programem kombinujícím areálové a filologické přístupy, který bude i nadále nabízet výuku jazyků, dějin a kultury areálu východní Evropy, na nějž se specializoval. Vedle toho byl standardním způsobem, se souhlasem všech orgánů FF UK i UK, akreditován cizojazyčný studijní program Ruská studia (Program Borise Němcova). Nový program není otevírán jako konkurence stávajícím studijním programům, ale jako další možnost doplnit studium Ruska a východní Evropy z jiné perspektivy pro jiný typ uchazečů, a to v návaznosti na podporu rozvoje cizojazyčných programů na Univerzitě Karlově vedením UK (více informací o programu zde). Realizace tohoto studijního programu nepřináší zvýšené nároky na institucionální rozpočet FF UK, coby cizojazyčné studium je naopak zdrojem příjmů pro pokrytí nákladů na vzdělávání studujících v cizím jazyce. Ústav východoevropských studií na podzim 2023 zorganizuje na půdě FF UK veřejnou diskusi s partnery zapojenými do realizace tohoto studijního programu, včetně partnerů nadačních.

Ústav východoevropských studií je i nadále bude ve svém zaměření rozkročen mezi filologické a areálové pojetí, vedle zmíněných dvou programů bude i v budoucnu nabízet čistě filologický studijní program Ruský jazyk a literatura a Učitelství ruského jazyka.

Ve veřejném prostoru se objevila jiná zdůvodnění této organizační změny – tato tvrzení důrazně odmítáme jako nepravdivá. V přípravě těchto změn nehrálo roli kromě výše uvedené analýzy stavu a standardní personalistické analýzy, jež jsou v kompetenci řídicích pracovníků, nic jiného. Jedná se tudíž o účelově vykonstruovaná odůvodnění s cílem poškodit Ústav východoevropských studií a FF UK jako instituci. Tvrzení o působení vlivu čínského a ruského na tuto organizační změnu odmítáme zcela konkrétně, nicméně osočení FF UK a Ústavu východoevropských studií jako součástí podléhajících ve svém řízení a akademickém rozvoji takovým vlivům bereme za vážné

obvinění, a proto další postup v této věci konzultujeme s manažerkou protivlivové bezpečnosti Univerzity Karlovy.